

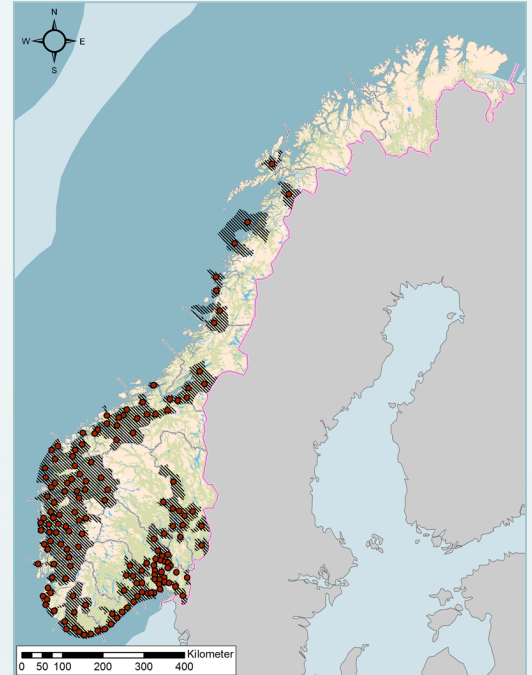
Edelgran *Abies alba*

Fremmed art

Edelgran ble innført til Norge midt på 1700 tallet og ble plantet en del i skogbruket utover på 1800 tallet, men arten spiller en ubetydelig rolle i dagens skogbruk. Arten har lokalt vist stor evne til naturlig foryngelse, men det er bare unntaksvis, slik som blant annet på Jeløya ved Moss, at arten har klart å etablere bestand.

Status
Risikovurdering 2012: Høy risiko (HI)

Edelgran (*Abies alba*) plantet i Norge. Skraveringen angir kommuner hvor edelgran finnes.

Kjennetegn

Edelgran kan nå trehøyder på 45-50 m og har glatt, mørkebrun bark. Nålene som er mørk grønne på oversiden, er rettet flatt ut til begge sider av skuddet (kamstilt). Nålene er tilnærmet flate og butte, med spalteåpninger i to hvite renner på undersiden. Årskuddene er hårete med vinterknopper uten harpiks. Nålene er festet uten bladpute og etterlater seg rundaktige arr når de faller av. Konglene er 10-15 cm lange, opprette og sylindrerformet. Kongleskjellene er tynne. Dekkskjellene er lange og innesluttet i konglen. Når konglene er modne faller frø og kongleskjell av slik at den nakne kongleaksen blir stående igjen. Pollenkorn har luftsekker, og frøene har vinge.

Utbredelse

Edelgran har sitt tyngdepunkt i nedbørsrike fjellområder i Mellom-Europa, Pyreneene, sydøstlige Frankrike, Schwarzwald og Karpatene. Nordgrensa går i den sørlige delen av Polen, hvor den vokser ned til 800 meter over havet. Edelgran ble innført til England i 1603 og til Skandinavia rundt 1760.

Biologi

Edelgrana trives best i varmt klima, på godt utviklet brunjord og brunjordlignende jordsmonn. Spesielt for edelgrana er at den er svært skyggetålende og forynger seg godt selv i sluttete bestand. Den vokser seint de første 5-20 år, men blir etter hvert rimelig rasktvoksende, og kan på gode voksesteder produsere mer enn gran. I Norge finnes plantninger som på 75 år har oppnådd et stående volum på mer enn 100 m³ per daa. I en 180-årig planting nær København hadde de største trærne nådd en høyde på 46 m, og med kubikkmasse på 26 m³. Virket har en noe lavere densitet og styrke enn

gran, men brukes for det meste til samme formål som denne. Undersøkelser av spredning fra plantefelter i Norge har vist lokalt rik foryngelse, men lite utvikler seg til større trær. Det kan se ut som om beiting fra hjortedyr og frost ofte begrenser dens videre utvikling. Baret er brukbart egnet som snittgrønt og småtrær selges lokalt som juletrær.

Bestandsstatus

Edelgran har vært dyrka på Østlandet siden 1760-tallet (Meheia) og på Vestlandet siden ca. 1800. Små enkeltbestand og holt finnes i kyststrøkene nordover til og med Nordland. Edelgrana ble innført fordi den hadde god vekst, var sterk i forhold til rotråte og ble ansett som mer stormsterk enn vanlig gran. I Skogdirektørens retningslinjer fra 1959 heter det at den skal ha en bred plass som skogtre på Vestlandet. Seinere forskning har bekreftet treslagets evne til å motstå råteskader fra både fra rotråte og honningsopp, stabiliteten har imidlertid vist seg å være som hos gran. Angrep av edelgranlus sammen med frostskaider har begrenset bruken av edelgran, og den spiller en ubetydelig rolle i norsk skogbruk i dag.

Referanser

Børset, O. 1961. Utenlandske treslag i norsk skogbruk. Skogbruksboka. Bind II. Skogforlaget AS, Oslo. S. 97-130.

Frørådet for skogbruket 1959. Retningslinjer for valg av treslag og provenienser på Vestlandet. Skogdirektøren, Oslo.

Nedkvitne, K. 1964. En vurdering av dyrkningsverdien til utenlandske bartrearter på Vestlandet og deira plass i landsdelen sitt skogbruk i framtida. Norsk skogbr 13-14/64, 385-

Nedkvitne, K. 1966. Dyrking av edelgran *Abies alba* Mill. i Vest-Norge. Ei vurdering av dyrkningsverdien til *Abies alba* for skogbruket i Vest-Norge. Medd. Vestl. Forstl. ForsStn 12, 127-219.

Roll-Hansen, F. 1953. *Skogbotanikk. De nakenfrøede*. Kompendium ved Norges landbrukshøgskole. 125 pp.